

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на
Станислава Валериева Николова
“Сецесионът в творчеството на Николай Райнов”

от проф. д-р Красимира Коева

Дисертационният труд на редовния докторант към катедра “Изкуствознание” в НХА Станислава Николова, посветен на творчеството на Николай Райнов, е естествено продължение на интереса ѝ към този автор, изявен още в нейната дипломна магистърска теза. Докторската дисертация, обаче, разширява и задълбочава полето на изследванията в насока, която максимално да обхване цялостния спектър на изявите на забележителния и все още недостатъчно проучен и анализиран принос на историка, теоретика и критика на изкуството, на естета, художника и писателя Н. Райнов.

Обединителната нишка, която удачно свързва понякога привидно разнородните, но вътрешно монолитни и концептуално цялостни изяви на твореца, се откроява на равнището на стила. Станислава Николова е избрала погледа към сецесиона, към неговата естетика и формална реализация, която в случая се оказва възможно най-ползотворната, поради факта, че е постоянен и съществен белег на творчеството на Н. Райнов.

В изследването на докторантката особено впечатляващ е резултатът от огромната събирателската дейност и обработка на изворовия материал (от архиви, библиотеки, галерии, частни колекции и т.н.), послужил за солидна основа, върху която да бъдат изградени анализите, да се коригират неточности и грешни датировки и оценки, което Николова прави много убедително. В случая, освен творбите, изпълнени в различни видове, жанрове и техники на изобразителното изкуство – живопис, графика, илюстрация и т.н., авторката е отделила особено внимание и на словесното творчество на Н. Райнов, което допълва и осмисля параметрите на цялостната авторова символистична и сецесионна изява, дълбоко и неразривно свързана с неговата априорна вътрешна нагласа – нравствена, морална, естетска.

Базирайки се на цитати от теоретичните и критически изследвания на Райнов, авторката очертава собствените му философски и естетически възгледи, духовните ориентири и ценности, белязали житейските му и творчески изяви. По този начин става относително ясно как творецът успява с лекота да обедини различни цивилизационни и културни модели, като напр.

ориенталския, далекоизточния (японски) и западноевропейския, за да се окажат те щастливо обвързани в екзотична и очарователна сплав.

Като особено приноси искам да отбележа частите в дисертацията, посветени на издирването и изследването на военните картички на художника, малко известни и до сега в пълнотата, която авторката предлага. Освен стилите особености, в тях са потърсени и изведени характерните военно-времеви акценти и емоции, както и дълбоко заложените конкретни смислови значения.

Специално внимание заслужава и задълбоченото и професионално проследяване от докторантката на цялостната реализация на отделни авторски книги на Н. Райнов – от текста и илюстрациите, до окончателното полиграфско решение. Такова изследване за художника, реализирано по такъв начин, досега няма и неговите приноси моменти заслужава да бъдат отбелязани.

Станислава Николова е отделила подобаващо място и на характерните единствено за Н. Райнов на българска почва живописни творби, изпълнени с лак върху станиол – експеримент интересен, самобитен, но и нееднозначно тълкуван от публиката (и то в по-късни години) по отношение на естетическата им стойност. Това, разбира се, остава открит въпрос, зависим единствено от субективни пристрастия - често пъти непредвидими и променливи във времето.

Особено силен акцент, постоянно присъстващ в цялостното изследване на авторката е интересът ѝ към духовните измерения на творчеството на Н. Райнов. Зад темите, характерни за епохата на символизма у нас, на които художникът почти изцяло подчинява сюжетите си – Жената, Еротиката, Смъртта и на техния скрит митологично обвързан и мистично обагрен характер, авторката успява да долови невидимото присъствие на една непознаваема космическа необятност, която е истинското пространство, обитавано от Николай Райнов, материализирано единствено от неговите ментални и визуални прозрения.

Авторката е съумяла, благодарение на своята вътрешна преданост и съпричастност, да се докосне, да усети и да бъде запленена от излъчването на истинския, на духовния свят на художника. Зад сложните и разнородни пластове на силно разпространените по това време теософски възгледи и теориите за свръхсензитивни възприятия, зад мистиката на масонските принципи, убедителното присъстващи и у нас по това време, на които Николай Райнов не остава чужд, зад всичката тази тайнственост и недоизказаност, Светослава Николова е успяла да изведе логическата последователност на реализацията на таланта на

една високо интелигентна и възвисена личност, да набележи характеристиките на един много самобитен, ерудиран и духовно просветлен мислител. А това, според мен, е може би най-главната заслуга на дисертационния труд. Към нея могат да бъдат добавяни всички останали фактологически и теоретични подробности, които, в случая, винаги ще остават на второ място и в зависимост от първоопределящата силно изявена духовност.

В дисертационния труд това е много убедително проследено и подчертано.

Всичко това ми дава основание да препоръчам най-убедено на научното жури да присъди на Станислава Николова образователната и научна степен “доктор”.

Проф. д-р Красимира Коева